

Віртуальна виставка
«Філософський спадок Сковороди»
(до 300-річчя від дня народження Григорія Савича Сковороди)

**«Благословенні ви, сліди,
Не змиті вічності дощами,
Мандрівника Сковороди».**

(М.Т. Рильський)

У грудні 2022 року культурна громадськість України відзначатиме 300-річчя з дня народження видатного українського філософа, мислителя, педагога, письменника, музиканта, співака Григорія Савича Сковороди. Ім'я цієї людини посідає поважне місце в ряду тих видатних діячів минулого, які збагатили філософську думку та художню літературу. Життєвий і творчий шлях мислителя цікавив і цікавить не тільки науковців, а й читачів, бо він сміливо і переконливо розглядав проблеми гуманізму, щастя і спорідненої праці людини. Його пісні, байки, притчі, філософські праці пережили свого автора і ввійшли до світової скарбниці знань. Сковорода мріяв про працю за здібностями, вільну, радісну, одухотворену, натхненну красою природи.

І. «Світ ловив мене, та не впіймав»: про життя і діяльність Г.С. Сковороди

**«Ревнильник істини й духовного буття,
Він мудрий словом, розумом, життям,
Прихильник простоти й найвищої свободи,
Він щирий друг, йому убогість не біда.
Досяг верхів наук, пізнавши дух свободи.
Достойний приклад всім серцям - Сковорода».**

(М. Ковалинський)

Народився Григорій Савич Сковорода 3 грудня 1722 року на Полтавщині, в селі Чорнухах Лубенського полку в сім'ї малоземельного козака. З дитинства Сковорода виявив великий потяг до рідної природи, до життя простого народу, до його багатих поетичних скарбів. Полтавщина і Харківщина, де він проживав, здавна славилася кобзарями, думами, піснями і це було важливим фактором у формуванні музичного хисту майбутнього поета. Після здобуття початкової освіти в сільській школі з 1734 року навчався у Києво-Могилянській академії. Його навчання в Академії з перервами тривало до 1753 року. Її бібліотека стала для нього джерелом знань. У навчанні був першим.

Протягом навчання в Академії вивчив латинську, грецьку, церковнослов'янську, польську, німецьку та інші мови, ознайомився з творами багатьох філософів та письменників, від античних до йому сучасних. Григорій Сковорода був великим любителем співу і музики, славився як виконавець пісень, автор їх текстів та мелодій. Сам грав на багатьох, музичних інструментах. Враховуючи його здібності, в 1742 році Сковороду, разом з іншими музично обдарованими студентами, забрали в Петербург до придворної хорової капели цариці Єлизавети, де він близько трьох років був співаком. У Петербурзі Сковорода глибше пізнав російську культуру, дістав ґрунтовну як на той час музичну освіту і звання регента. У 1745-50 роках Сковорода їде до Європи. Після мандрівки він повернувся в Україну. Працював професором у Переяславі, в Харкові, приватно перекладав Плутарха, писав свої твори. З 1754 по 1759 рік жив в маєтку поміщика Степана Томари у с. Коврай на Черкащині, де навчав і виховував його сина. Тут він написав низку віршів до своєї славнозвісної збірки «Сад божественних пісень».

Під кінець 70-х років XVIII століття, після різних конфліктів з владою, Григорій Сковорода обрав зовсім новий і незнаний до того стиль життя – мандрівку. І ця мандрівка тривала до самої смерті, майже 30 років. Була вона повна пригод, оповита легендами і переказами. У ній ніколи не розлучався філософ із Біблією, сопілкою і своїми писаннями.

Матеріальне становище у Сковороди було дуже важким. Він не мав власної домівки, не мав сім'ї. Все його майно - торба з власними творами, кількома найпотрібнішими книгами й речами. Та й фізичні сили його вичерпувались. Він часто хворів, скаржився на старечу неміч. У листі до свого друга Я.Правицького від 5 січня 1792 року, Сковорода з сумом говорить про свій важкий стан здоров'я, про неможливість вирушати в мандри, працювати. Переборюючи втому і хвороби, навесні 1794 року Сковорода оселяється у селі Іванівці /нині с.Сковородинівка/, що недалеко від Харкова, у приятеля А.І.Ковалевського. Тут він 9 листопада 1794 року і скінчив свій життєвий шлях

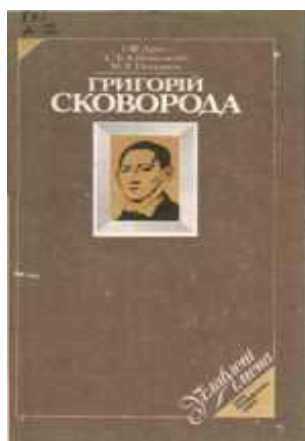
1

Б14

Багалій Дмитро Іванович
Український мандрований філософ Григорій Сковорода / Д.І. Багалій. – Київ: Орій, 1992. – 472с.
 1729002 КСХ

Видатний історик української культури Д. Багалій присвятив вивченню Сковороди кращі роки свого життя, а підсумком стала ця монографія, опублікована 1926 року за спеціальною постановою уряду України. Ця монографія здобула не тільки виняткового читацького інтересу, а й високої офіційної нагороди – Вищої премії Всеукраїнського комітету сприяння вченим.

8У3

Д72

Драч Іван Федорович та ін.
Григорій Сковорода: біографічна повість / І.Ф. Драч, С.Б. Кримський, М.В. Попович. – Київ: Молодь, 1984. – 216с.
 1364389 КСХ

У книзі розповідається про життя і діяльність Григорія Сковороди – гуманіста, поета, філософа і просвітителя другої половини XVIII століття.

1Ф(С2) (092)+8у3 (092)

Л81

Лошиц Юрий Михайлович

Сковорода / Ю.М. Лошиц. – Москва: Молодая гвардия, 1972. – 224с. – (Жизнь замечательных людей. Серия биографий. Вып. 13).

974365 КСХ

Книга Ю. Лошица рассказывает об украинском философе, просветителе, гуманисте, поэте XVIII века Григории Сковороде, который один из первых в истории Украинской мысли выступил против церковной схоластики и призвал к поискам человеческого счастья.

8у3Н60

Ніженець Анастасія Максимівна, Стогній Іван Петрович

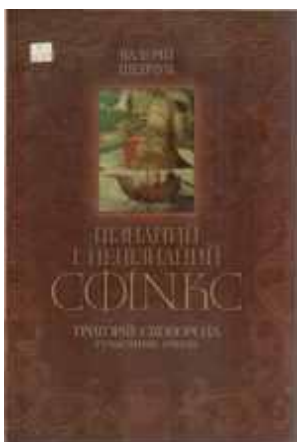
Григорій Сковорода: Пам'ятні місця на Україні / А.М.

Ніженець, І.П. Стогній. – Київ: Наукова думка, 1984. – 95с.

1385578

КСХ

Читачу пропонується книга про місця перебування прославленого українського філософа і поета – від Чорнух, де народився митець, до Києва, Переяслава-Хмельницького, Харкова та інших міст і сіл, де побував філософ, і до останнього притулку – Сковородинівки, де він похований і де знаходиться Державний літературно-меморіальний музей.

1

Ш37

Шевчук Валерій Олександрович

Пізнаний і непізнаний Сфінкс: Григорій Сковорода

сучасними очима: Розмисли / В.О. Шевчук. – Київ:

ПУЛЬСАРИ, 2008. – 528с.: іл. – (Українці в світовій цивілізації) 1726477 КС

Книга розмислів про Г. Сковороду сучасного українського літературознавця, історика та письменника Валерія Шевчука є новим словом у скоовородознавстві – читач знайде тут невідомий фактаж про життя і творчість філософа і зможе реально пізнати його моральне вчення про людину і світ.

II. В «поетичному саду» українського Сократа

«Припадаючи до зачарованих джерел пристрасного слова і пристрасної мислі Григорія Сковороди, ми відчуваємо, як сиві многотрудні віки проходять через наші серця»

(М. Стельмах)

Григорій Савич Сковорода зробив істотний внесок у скарбницю вітчизняної і світової культури. Він писав пісні і музику до них, вправно грав на кількох музичних інструментах, малював, а головне – створив численні літературні і філософські твори. Його спадщина належить до визначних надбань вітчизняної і світової культури XVIII століття, а його ім'я посідає помітне місце в ряду видатних діячів минулого, які збагатили філософську думку та художню літературу України.

8

Б24

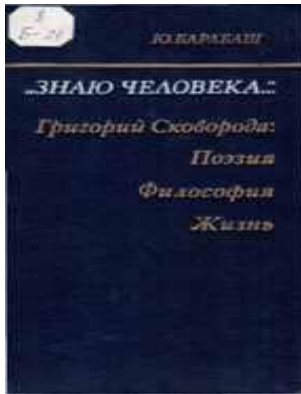
Барабаш Юрій Якович

Вибрані студії: Сковорода, Гоголь, Шевченко / Ю.Я.

Барабаш. – Київ: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2006. – 744с.

1713904 КСХ

Книга Юрія Барабаша складається з двох частин – монографії «Дух животворить...» і відзначеного Національною премією ім. Тараса Шевченка дослідження «Коли забуду тебе, Єрусалиме...», котрі різняться за багатьма параметрами: XVIII – й перша половина XIX століття, Григорій Сковорода – та Микола Гоголь і Тарас Шевченко... Широке історично-культурне тло, подробиці біографії та довідки, «повільне вчитування» в сквородинівські тексти – і вибіркова зосередженість, з порівняльно-типологічним поглядом на вузлових моментах спадщини Гоголя і Шевченка.

8
Б24
Барабаш Юрий Яковлевич
«Знаю человека...» Григорий Сковорода: Поэзия. Философия. Жизнь / Ю.Я. Барабаш. – Москва: Худож. лит-ра, 1989. – 335 с. 1522290 КСХ

«Читал Сковороду. Прекрасно», - записал однажды Лев Толстой в своем «Карманном ежедневнике». Что же привлекло его в личности и учении Григория Савича Сковороды – великого украинского философа и поэта 18 века? Глубже разобраться в этом вопросе поможет эта книга, где читатель найдет параллельный анализ взглядов Сковороды и Толстого, Сковороды и Достоевского, Сковороды и Гоголя, узнает много интересного о жизненном пути Сковороды: о его учебе в Киевской академии, о его многолетних скитаниях по Украине.

8У
Г93
Гузар Ірина
Вибрані праці про Г. Сковороду, Т.Г. Шевченка і І. Канта / І. Гузар. – Донецьк, 2004. – 297с. 1699471 КСХ

Мета написання цієї книги складалася в дослідженні українського культурного та інтелектуального життя в європейському контексті. Український національний поет Тарас Шевченко (1814 - 1861) і особливо український філософ Григорій Сковорода (1722-1794) є споконвічними представниками української культури і, отже, по праву можуть розглядатися як її основоположниками.

1Ф
С44
Сковорода Григорій: Дослідження, розвідки, матеріали / Упоряд. В.М. Нічик, Я.М. Стратій. – Київ: Наук. думка, 1992. – 380с. 1601223 КСХ

Збірник присвячено філософсько-світоглядному аналізу

спадщини Г.С. Сковороди у контексті української і світової культури. Подаються статті та уривки з творів учених України, української діаспори та західних науковців

8У

У95

Ушкалов Леонід

Українське барокове богомислення: Сім етюдів про Григорія Сковороду / Л. Ушкалов. – Харків : Акта, 2001.

– 218с.

1689816 КСХ

У цій книзі творчість Григорія Сковороди, щонайперше його метода сходження до Бога «ліствицею» творива, розглядається як найвищий злет української духовної традиції доби пізнього бароко.

1

Ч59

Чижевський Дмитро

Філософія Г.С. Сковороди / Д. Чижевський. – Харків: Акта, 2003. – 430с.

1689819 КСХ

Фундаментальна монографія Дмитра Чижевського «Філософія Г.С. Сковороди» вперше побачила світ у Варшаві 1934 року як двадцять четвертий том праць Українського Наукового Інституту. На багатющому джерельному матеріалі Чижевський досліджує тут засади сквородинської метафізики, антропології, етики тощо, править про місце та роль Сковороди в європейській мисленнєвій традиції. Ця книга давно вже стала класикою історико-філософської сквородіани.

III. Дивосвіт думок і образів великого народного любомудра: Творча спадщина Г.С. Сковороди

«Великий наш філософ щедрю залишив нам спадщину по собі: обсягом широку, змістовністю глибоку і щодо світогляду свого – чисту та моральну... Великий наш філософ, який був у конфлікті з царями, царедворцями й панами, багато від цих останніх у житті зазнав переслідувань, заборон і обмежень... Але ж потоки творчого мислення Сковороди такі були потужні, що вони спадаючи із верховин у долину, ламали на своїй путі усі колючки і бур'ян, перстрибуючи через каміння гостре, і розливалися широко по всім роздоллі».

(Павло Тичина)

Літературна спадщина Г.С. Сковороди досить розмаїта і багатогранна. Це – філософські, педагогічні трактати і діалоги, притчі, байки, оригінальні і перекладні поетичні твори, велика епістолярія тощо. Показово, що майже в кожному з цих творів щасливо поєднується Сковорода-філософ і Сковорода-художник слова.

84(4Укр)5

С44

Сковорода Григорій.

Вибрані твори /Г. Сковорода; Упоряд. Л. Ушкалов. –
Харків: Прапор, 2007. – 384с.

1724097 АХЛ

До книги великого українського поета й філософа Григорія Сковороди ввійшли цикли «Сад божественних пісень», «Харківські байки», діалоги «Нарцис», «Розмова про стародавній світ», «Розмова п'яти подорожніх про справжнє щастя в житті», «Алфавіт миру», «Боротьба архистратига Михайла із Сатаною», «Суперечка біса з Варсавою», притчі «Вдячний Єродій», «Убогий Жайворонок». Їх подано з автографами, найкращими списками й першодруками, а також оснащено належним науковим апаратом.

У1

С44

Сковорода Григорій

Пізнай в собі людину / Г. Сковорода. – Львів: Світ, 1995. – 528с.

1659318 АХЛ

Україна стала на шлях духовного відродження. Багато людей повертаються до Бога, читають Біблію. Читають ... та чи розуміють?

Гадаємо, що в цьому їм допоможе «любитель священної Біблії» Григорій Сковорода. Із всього творчого доробку мислителя тут найбільш повно представлені його діалоги й трактати, в яких дається роз'яснення «Святого письма», розуміння Бога, Всесвіту, Людини.

84(4Укр)5+87.3(4Укр)

С44

Сковорода Григорій

Розмова про істинне щастя / Г. Сковорода; пер. укр. мовою, прим. В.О. Шевчука. – Харків: Прапор, 2002. – 280с.

1678028 АХЛ

Книгу склали поезії, байки, філософські трактати, діалоги, притчі та афоризми великого українського мислителя, богослова, філософа, письменника-гуманіста і педагога Г.С. Сковороди. Написані книжною староукраїнською мовою, тут вони подаються в перекладі новою українською літературною мовою.

84(4Укр)5

С44

Сковорода Григорій Савич

Сад божественных песней. Вірші, байки, діалоги, притчі / Г.С. Сковорода; Упоряд., авт. передм. та приміт. Б.А. Деркач. – Київ: Дніпро, 1988. – 319с.: іл. – (Б-ка української класики «Дніпро»).

1724299 АХЛ

Видатний письменник, філософ, гуманіст і просвітителю порушував животрепетні питання

суспільного життя свого часу, гостро критикував панівні класи, мертву схоластику офіційної церкви.

1Ф(С2)

С44

Сковорода Григорій Савич

Твори у 2-х томах. Т.1. Поезії. Байки. Трактати.

Діалоги / Г.С. Сковорода. – Київ: Обереги, 2005. –

528с.

1700370 КСХ

До двотомника творів Григорія Сковороди (1722-1794) увійшли поезії, байки, притчі, філософські трактати й діалоги, переклади й листи видатного українського письменника-гуманіста, філософа і мислителя, просвітителя і педагога, предтечі нового українського письменства.

1Ф(С2)

С44

Сковорода Григорій Савич

Твори у 2-х томах. Т.2. Трактати. Діалоги. Притчі.

Переклади. Листи / Г.С. Сковорода. – Київ: Обереги,

2005. – 476с.

1702390 КСХ

До двотомника творів Григорія Сковороди (1722-1794) увійшли поезії, байки, притчі, філософські трактати й діалоги, переклади й листи видатного українського письменника-гуманіста, філософа і мислителя, просвітителя і педагога, предтечі нового українського письменства.